

<https://doi.org/10.26565/2075-1834-2024-38-23>

УДК 343.985.3

О. П. ШАЙТУРО

доктор юридичних наук, доцент

професор кафедри кримінально-правових дисциплін

E-mail: opshaituro@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0614-0595>

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

м. Харків, 61022, майдан Свободи 4

Г. С. РИБАЛКО

кандидат юридичних наук, доцент

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9690-6082>

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

м. Харків, 61022, майдан Свободи 4

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАЛУЧЕННЯ ЕКСПЕРТА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ СТОРОНОЮ ЗАХИСТУ

АНОТАЦІЯ. *Вступ.* Процесуальний механізм залучення експерта у кримінальному провадженні стороною захисту є одним із засобів захисту особи від кримінального переслідування та збирання доказів. Проте, цей механізм залишається недосконалим, маючи ряд невирішених проблем, що стають перешкодою для реалізації засади рівності сторін кримінального провадження.

Короткий зміст результатів дослідження. У статті здійснено спробу узагальнити існуючі погляди на проблеми залучення експерта у кримінальному провадженні стороною захисту. Запропоновано законодавчо врегулювати існуючу неточність щодо документального оформлення процедури залучення експерта у кримінальне провадження. У роботі також запропоновано підхід щодо вдосконалення процедури залучення експерта стороною захисту на договірних засадах. Надано рекомендації щодо порядку відібрання зразків для проведення експертизи стороною захисту.

Висновки. За результатами проведеного дослідження автори дійшли висновку, що задекларована законодавцем рівність сторін кримінального провадження, що стосується подання до суду доказів та доведенні перед ним їх переконливості включає в себе й питання залучення експерта кримінального провадження та право сторони захисту на проведення альтернативної експертизи. Аналіз положень чинного кримінального процесуального законодавства в цій частині та результатів останніх наукових досліджень вказує, що вказана засада кримінального провадження має ряд недоліків щодо своєї реалізації в спеціальних нормах кримінального процесу.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: кримінальне провадження, механізм забезпечення прав учасників кримінального провадження, спеціальні знання, судово експертиза, захисник, докази.

Як цитувати: Шайтуро О. П., Рибалко Г. С. Проблемні аспекти залучення експерта у кримінальному провадженні стороною захисту. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Право».* 2024. Вип. 38. С.208-214 <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2024-38-23>

In cites: O. P. Shaituro, H. S. Rybalko (2024) Problematic aspects of engaging an expert by the defense in criminal proceedings. *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University, Series "Law",* (38), P. 208-214. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2024-38-23> (in Ukrainian)

Постановка проблеми. Залучення експерта у кримінальному провадженні стороною захисту є одним із способів збирання доказів та засобом захисту від кримінального переслідування особи. Також цей процесуальний механізм виконує й контрольну функцію, що дозволяє провести альтернативне дослідження тому, що було проведено стороною обвинувачення. Однак, як показує аналіз положень чинного кримінального процесуального законодавства та результатів сучасних нау-

кових досліджень у цій царині – залишаються ряд невирішених проблем, які стають перешкодою для реалізації засади рівності сторін кримінального провадження у частині залучення експерта у кримінальному провадженні. Стан наукової розробки проблеми. Вирішенню поставленої у статті наукової проблеми, а також суміжних проблем організації судово-експертної діяльності у кримінальному провадженні присвятили праці багато вітчизняних та зарубіжних вчених-процесуалістів і

криміналістів, серед яких В.Д. Арсеньєв, В.П. Бахін, Р.С. Белкін, Т.В. Варфоломеєва, А.І. Вінберг, В.Г. Гончаренко, І.В. Гора, О.М. Зіннін, А.В. Іщенко, В.Я. Колдін, Н.І. Клименко, В.К. Лисиченко, В.М. Махов, В.Т. Нор, Ю.К. Орлов, І.Л. Петрухін, О.Р. Россинська, М.Я. Сегай, Т.В. Сахнова, О.В. Селіна, С.А. Шейфер, О.Р. Шляхов, О.О. Ейсман, М.П. Яблоков та інші. Упродовж багатьох років науковці наголошували на доцільності розширення прав захисника у кримінальному процесі. Завдяки їх працям було створено теоретичну та методологічну основу для подальших наукових розробок. Однак, ряд проблем залишаються невирішеними, зокрема, в частині залучення експерта стороною захисту. А чинне кримінальне процесуальне законодавство України містить ряд проблем, що негативно впливають на практику правозастосування.

Мета дослідження. Мета проведеного дослідження полягає у аналізі чинного кримінального процесуального законодавства, що регулює процесуальний порядок залучення експерта стороною захисту, та формулювання пропозицій щодо усунення наявних теоретичних і практичних проблем.

Виклад основного матеріалу. У сучасних дослідженнях судово-експертної діяльності у кримінальному провадженні слушно відзначається, що теоретико-прикладні проблеми реалізації процесуальних прав стороною захисту залишаються невирішеними.

Серед них є й право на самостійне залучення експертів у кримінальному провадженні для проведення експертиз, що здійснюється на договірних засадах, зокрема й обов'язкових [1, с. 28]. Перш ніж перейти до розкриття наявних проблем щодо реалізації цього права стороною захисту, слід розглянути стан нормативного врегулювання механізмів його реалізації.

Отже, результатом прийняття нового КПК України 13 квітня 2012 року постало запровадження ряду нових для національного кримінального процесу норм, інститутів, що визначають процедури, спрямовані на подальший розвиток засади змагальності сторін кримінального провадження, яка виражається, зокрема, у свободі подання сторонами до суду своїх доказів і доведенні перед судом їх переконливості (ст. 22 КПК України) [2].

Це положення означає, що сторона захисту має рівні права, у порівнянні із стороною обвинувачення, на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів. Проте, чи є ця рівність абсолютною? Вказане положення має засадничий характер та віднаходить свою реалізацію у інших нормах кримінально-

го процесуального законодавства. Так ч. 1 ст. 47 КПК України покладає на захисника обов'язок використовувати тільки ті засоби захисту, які передбачені кодексом та іншими законами України, що також повинно здійснюватися із метою, яка полягає у забезпеченні дотримання прав, свобод і законних інтересів підозрюваного та обвинуваченого, з'ясуванні обставин, що спростовують підозру або обвинувачення, пом'якшують чи виключають кримінальну відповідальність таких осіб [2].

Одним із таких способів захисту слід вважати можливість сторони захисту збирати докази. Зокрема, у ч. 3 ст. 93 КПК України передбачається, що сторона захисту має змогу збирати докази через їх витребування або отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових і фізичних осіб. В цей спосіб отримуватись можуть речі, копії документів, відомості, висновки експертів, висновки ревізій, акти перевірок. Також сторона захисту може ініціювати проведення слідчих (розшукових), у тому числі негласних, та інших процесуальних дій стороною обвинувачення. Крім того, вона може проводити інші дії, що спрямовані на забезпечення та подання до суду належних і допустимих доказів [2]. Проте, така декларативна рівність сторін у процесуальних можливостях доказування, звісно, не є ідеально збалансованою, про що говорять численні зауваження процесуалістів на теренах наукових джерел. Наприклад, В.Т. Нор справедливо відзначає, що фактично сторона захисту немає рівної можливості, у порівнянні зі стороною обвинувачення, відносно збирання та подання доказів. Адже для отримання необхідної для захисту особи доказової інформації, захисник може лише ініціювати перед слідчим, прокурором або слідчим суддею проведення певних слідчих (розшукових) дій, у тому числі негласних слідчих (розшукових) дій. З огляду на такий стан справ, слідчий суддя під час досудового розслідування або суд під час підготовчого провадження повинні сприяти захиснику у реалізації його права на збирання доказів і подання їх до суду [3, с. 84 - 85].

В цілому, сучасні дослідники слушно наголошують на трьох можливих способах залучення експерта до кримінального провадження стороною захисту, це:

1) самостійне залучення експерта для проведення експертизи, у тому числі й обов'язкової, на договірних умовах; 2) через звернення із обґрунтованим клопотанням про проведення експертизи до слідчого або проку-

пора та 3) звернення до слідчого судді у разі відмови слідчого або прокурора [4, с. 327].

Ключовим є положення щодо права сторони захисту самостійно залучати експерта та отримувати відповідний висновок з питань, що потребують спеціальних знань для подальшого подання його до суду. До речі, це передбачено й у п. 10 ч. 1 ст. 20 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», згідно із положенням якої під час адвокат піж час здійснення своєї адвокатської діяльності наділений правом вчиняти будь-які дії, які не суперечать законом, правилами адвокатської етики та договором про надання правової допомоги, та які є необхідними для належного виконання договору про надання правової допомоги. Вказане передбачає можливість одержувати письмові висновки фахівців або експертів з питань, що потребують спеціальних знань [5].

З цього приводу у літературі слушно зазначається, що ці положення є правильними, оскільки покликані збалансувати існуючу нерівність сторін, яка полягала у тому, що висновок експерта мав доказову силу у кримінальному процесі лише тоді, коли експертиза призначалась постановою слідчого, прокурора або ухвалою суду. Однак, зустрічаються з цього приводу й негативні судження. Наприклад, на думку окремих дослідників, передбачене ст. 243 КПК України право сторони захисту самостійно залучати експертів на договірних умовах для проведення експертизи (у тому числі обов'язкової) виглядає суперечливим, оскільки вона (сторона захисту) не наділена правом самостійного проведення слідчих (розшукових) дій, вона може лише ініціювати їх проведення [6, с. 312]. Вважаємо, що факт відсутності у сторони захисту повноважень на проведення слідчих (розшукових) дій не повинен визначати збільшення дисбалансу у забезпеченні рівності сторін кримінального провадження при доказуванні. Навпаки, законодавчо слід зменшувати цю дистанцію, там де це можливо.

Важливість дієвості механізму самостійного залучення експерта стороною захисту підтверджується матеріалами судово-слідчої практики. Так, окремі дослідники зазначають, що залучення експерта у кримінальному провадженні стороною обвинувачення за ініціативою сторони захисту не виключають ситуацій, коли цей механізм залишиться нереалізованим, відповідно не реалізованим залишиться й законне право сторони захисту. Це має місце у ситуаціях, коли слідчий або прокурор відмовляють у задоволенні клопотання сторони захисту про залучення експерта, обґрунтовуючи

своє рішення тим, що у матеріалах кримінального провадження наявні достатні докази та первинні висновки експертів, одержаних стороною обвинувачення раніше. Крім того, на практиці мають місце й ситуації, коли сторона обвинувачення, зібравши докази, які вона вважає достатніми для доведення винуватості особи в суді, напередодні закінчення строків досудового слідства вручає їй повідомлення про підозру, проводить її допит, по завершенні якого одразу повідомляє сторону захисту про завершення досудового розслідування і відкриває матеріали кримінального провадження для ознайомлення. За таких ситуацій реалізація стороною захисту свого права на залучення експерта на стадії досудового розслідування взагалі постає неможливим. Вказане свідчить про недосконалість існуючого механізму забезпечення права на захист як засади кримінального провадження [7, с. 102 - 103].

Іноді у літературі зазначається, що невірним у КПК України залишається й питання щодо того, який документ має бути підставою для залучення експерта стороною захисту: заява, доручення, адвокатський запит або якийсь інший документ, який повинен містити дані про особу, яку залучають в якості експерта, питання, які ставляться на вирішення експерту, перелік матеріалів (зразків, об'єктів дослідження, документів), які надаються для дослідження експерту, попередження експерта про відповідальність тощо [8, с. 33 - 35]. На наше переконання, відповідь на це питання міститься в змісті самого поняття залучення експерта на «договірних засадах» та ст. 7-1 Закону України «Про судову експертизу», відповідно до положення якої підставою для проведення судової експертизи є рішення суду, органу досудового розслідування або договір з експертом чи експертною установою - якщо експертиза проводиться на замовлення інших осіб [9]. Аналогічне положення міститься й у п. 1.8. Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України 08.10.1998 № 53/5 (у редакції від 26.12.2012), де зазначається, що підставою для проведення експертизи відповідно до чинного законодавства є процесуальний документ про призначення експертизи, складений уповноваженою на те особою (органом), договір з експертом чи експертною установою, укладений за письмовим зверненням особи, реєстраційна картка або інший документ у випадках, передбачених законом [10].

Хоча, слід відзначити, що на сьогодні все ж таки існує проблема законодавчого вре-

гулювання документального оформлення залучення експерта у кримінальному провадженні. Зокрема, ст. 243 КПК України визначає два різні порядки вирішення цього питання. Так, у частині 1 цієї статті зазначається, що експерт залучається у разі наявності підстав для проведення експертизи за дорученням сторони кримінального провадження. Отже, при його залученні стороною кримінального провадження (обвинувачення та захисту) слід оформлювати доручення. Далі, у ч. 2 згаданої статті фіксується, що сторона захисту має право самостійно залучати експертів на договірних умовах для проведення експертизи, у тому числі обов'язкової, тобто згадується порядок залучення експерта стороною захисту на підставі договору. Крім того, на практиці слідчі та прокурори приймають рішення про залучення експерта, оформлюючи їх у вигляді постанови, а судді – у вигляді ухвали, керуючись при цьому ст. 110 КПК України. У зв'язку із цим законодавчо слід уточнити, який саме документ повинен складатись сторонами кримінального провадження для залучення експертів.

Проте, існує й інша проблема залучення експерта стороною захисту на договірних засадах і полягає вона у дисбалансі законодавчого врегулювання оплати послуг експерта, у порівнянні із стороною обвинувачення. Залучаючи експерта на договірних умовах, сторона захисту має оплатити проведення такої експертизи (мова йде, звичайно про підозрюваного чи обвинуваченого, адже захисник не здійснює оплату самостійно). Про це зазначається також у ч. 4 ст. 15 Закону України «Про судову експертизу», згідно з якою проведення судових експертиз, обстежень і досліджень у кримінальному провадженні державними спеціалізованими установами, судово-медичними та судово-психіатричними установами на замовлення підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, їх захисників, законного представника, потерпілого, його представника здійснюється за рахунок замовника [9]. Поряд із цим, проведення судових експертиз державними спеціалізованими установами у кримінальних провадженнях за дорученням слідчого, дізнавача, прокурора, суду та у справах про адміністративні правопорушення здійснюється за рахунок коштів, які цільовим призначенням виділяються цим експертним установам з Державного бюджету України. При цьому, відповідний експерт може бути залучений за рахунок державного бюджету слідчим суддею або судом за клопотанням сторони захисту, якщо вона не може залучити такого експерта самостійно через відсутність коштів

чи з інших об'єктивних причин (п. 2 ч. 1 ст. 244 КПК України) [2].

З однієї сторони, ми можемо констатувати, що спроба законодавця таким чином вирівняти сторони кримінального провадження у можливостях щодо залучення експерта у кримінальне провадження є позитивною, проте не досконалою. Необхідність доведення перед судом стороною захисту відсутність коштів у підозрюваного (обвинуваченого) на проведення експертизи та залучення експерта за державний кошт лише у такому випадку ставить її у нерівне положення у порівнянні із стороною обвинувачення. Можливо було б передбачити законодавчо, що залучення експерта стороною захисту також здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, а у разі визнання особи винною у вчиненні кримінального правопорушення ці кошти підлягають стягненню із засудженого. Нагадаємо, що мова йде про витрати поки ще невинної особи в рамках її кримінального переслідування з боку держави, які вона несе у зв'язку із захистом від такого переслідування. Тільки суд у своєму обвинувальному вирокі може встановити справедливості таких витрат особи. Таким чином, можливо було б досягнути абсолютної, а не відносної рівності сторін кримінального провадження у залученні експерта.

Ще одна проблема, що підіймається у літературі – надання експерту зразків для порівняльного дослідження, якими можуть бути певні предмети, документи які, знаходяться в матеріалах кримінального провадження і визнані стороною обвинувачення речовими доказами. Зазначається, що у такому разі сторона захисту позбавлена можливості надати експерту потрібні зразки для проведення експертизи [11, с. 197]. Нагадаємо, що відповідно до вимог процесуального закону зразки для проведення експертизи відбирає та сторона кримінального провадження, яка власне і звернулася за проведенням експертизи або сторона, за клопотанням якої експертиза була призначена слідчим суддею (ч. 1 ст. 245 КПК України) [2]. Вирішення цієї проблеми, на думку К.В. Легких, можливе шляхом одночасного звернення стороною захисту до слідчого судді із відповідним клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів (матеріалів кримінального провадження). При цьому наявні в матеріалах кримінального провадження речі та документи, які необхідно отримати стороні захисту для проведення експертизи, можна вилучати з матеріалів кримінального провадження шляхом зняття копій, а якщо цього потребує дослідження - можуть бути тимчасово вилучені й

відповідні оригінали [11, с. 198]. На додаток слід зазначити, що таке положення й передбачено КПК України, де відповідно до ч. 2 ст. 245 передбачено, що порядок відібрання зразків для проведення експертизи встановлюється згідно з положеннями про тимчасовий доступ до речей і документів [2].

На наше переконання, механізм окремого звернення із клопотанням до слідчого судді щодо тимчасового доступу до матеріалів кримінального провадження з метою відібрання зразків для проведення експертизи є не доцільним.

Нагадаємо, що законодавець передбачив можливість призначення експертизи ухвалою слідчого судді за клопотанням сторони захисту не тільки у разі, якщо сторона захисту не може залучити експерта самостійно через відсутність коштів, а й з інших об'єктивних причин. На наше переконання відсутність можливості самостійно відібрати зразки для експертизи стороною захисту цілком стосуються тих ситуацій, які описані законодавцем як «об'єктивна причина», що визначає відсутність можливості для самостійного залучення експерта на договірних засадах.

Це стосується й тих ситуацій, коли матеріали чи зразки дослідження не знаходяться в матеріалах кримінального провадження, а знаходяться у розпорядженні певних осіб. Часто експертів потрібно надати ряд об'єктів та матеріалів, більшість із яких можливо отримати лише шляхом проведення слідчих (розшукових) дій, що може реалізувати виключно сторона обвинувачення.

Наприклад, для проведення почеркознавчої експертизи експерту для дослідження треба надати вільні, умовно-вільні та експериментальні зразки почерку особи, відібрання яких повинно відбуватися за передбаченою законом процедурою [6, с. 312].

Отже, вирішення питання про отримання зразків для проведення експертизи за ініціативою сторони захисту слід вирішувати при розгляді відповідного клопотання слідчим суддею у порядку, передбаченому ст. 244 КПК України.

При цьому, з метою економії процесуальних сил і засобів, слідчим суддею слід вирішувати питання про необхідність відібрання зразків для проведення експертизи під час розгляду такого клопотання сторони захисту шляхом прийняття рішення й щодо тимчасового доступу до речей і документів. Це, зокрема, передбачено і у ч. 8 ст. 244 КПК України: «При задоволенні клопотання про залучення експерта слідчий суддя у разі необхідності має

право за клопотанням особи, яка звернулася з клопотанням про залучення експерта, вирішити питання про отримання зразків для експертизи відповідно до статті 245 цього Кодексу» [2]. Тобто, слідчий суддя має право прийняти рішення про відібрання зразків для проведення експертизи шляхом у порядку, передбаченому для тимчасового доступу до речей та документів.

Цікавою є й висловлена у літературі позиція щодо надання можливості стороні захисту залучати певного експерта, визначеного нею самостійно. Тобто, коли конкретного експерта визначає не експертна установа, а власне сторона захисту.

Таку позицію висловлює Г.К. Авдєєва, на думку якої, для забезпечення права на захист обвинуваченого сторона захисту повинна мати право самостійно залучати експерта (у тому числі приватного), заявляти відвід експерту і просити про призначення експерта з вказаних нею осіб.

Призначення ж експертизи певній експертній установі, а не конкретному експерту, на думку вченої, позбавляє підозрюваного чи обвинуваченого можливості реалізувати свої процесуальні права. Адже у такому випадку конкретний експерт (чи комісія експертів) визначається керівником експертної установи, а про особу експерта сторона захисту дізнається вже під час ознайомлення з експертним висновком.

За таких умов, під час визначення експерта, керівник експертної установи фактично перевищує свої повноваження і виконує повноваження щодо призначення експерта у кримінальному провадженні, якими наділені слідчий суддя або суд [12]. Слід відзначити, що ідея відносно можливості для сторони захисту на залучення до кримінального провадження конкретно визначеного експерта є правильною з огляду на те, що різні експерти мають й різний рівень кваліфікації, досвіду і т.д., що прямо впливає на якість дослідження. Але, це питання торкається не лише повноважень сторони захисту. Адже задекларована законодавцем рівність сторін у можливостях доказування вимагає надання такого права як обом сторонам кримінального провадження. Доцільно надати таку можливість і суду.

Висновки. Задекларована законодавцем рівність сторін кримінального провадження, що стосується подання до суду доказів та доведенні перед ним їх переконливості включає в себе й питання залучення експерта кримінального провадження та право сторони захисту на проведення альтернативної експертизи. Аналіз

положень чинного кримінального процесуального законодавства в цій частині та результатів останніх наукових досліджень вказує, що вка-

зана засада кримінального провадження має ряд недоліків щодо своєї реалізації в спеціальних нормах кримінального процесу

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- 1.Циганюк Ю. В., Кравчук О.В., Крушинський С.А. Процесуальний порядок залучення експерта стороною захисту у кримінальному провадженні. *Криміналістичний вісник*. 2014. № 2. С. 28-36.
- 2.Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/ed20230824#Text>
- 3.Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / [за заг. ред. Гончаренка В.Г., Нора В.Т., Шумила М.С.]. Київ: Юстініан, 2012. 1224 с.
- 4.Щербаковский М.Г., Щербаковская Л.П. Состязательные начала привлечения эксперта в уголовном судопроизводстве Украины. *Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия: Юридические науки*. 2013. Т. 26 (65). № 1. С. 326-331.
- 5.Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
- 6.Волобуєв А. Ф., Чуйко Є. В. Право самостійного залучення експерта стороною захисту: реальність чи декларація. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2022. № 71. С. 309-314.
- 7.Баулін О.В., Шевчук В.М. Використання можливостей експертизи сторонами кримінального провадження під час доказування на стадії досудового розслідування. *Криміналістика і судова експертиза*. 2017. Вип. 62. С. 100-108.
- 8.Калюга К.В. До проблеми призначення судових експертиз в умовах нового процесуального законодавства. *Кримінальний процесуальний кодекс України: перші проблеми та здобутки: зб. матер. круг. столу (Запоріжжя, 20 лист. 2013 р.)*. Запоріжжя, 2013. С. 33 - 35.
- 9.Про судову експертизу: Закон України 25.02.1994 № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>
- 10.Про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень: Інструкція Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>
- 11.Легких К.В. Отримання стороною захисту для експертного дослідження зразків, які знаходяться в матеріалах кримінального провадження. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 196 – 200.
- 12.Авдєєва Г. К. Проблеми забезпечення ефективності законодавства про судову експертизу в Україні. *Ефективність кримінального законодавства: доктринальні, законотворчі та правозастосовні проблеми її забезпечення: матеріали міжнар. наук.-практ. кругл. столу* (м. Харків, 17 трав. 2019 р.). Харків, 2019. С. 5–8.

Стаття надійшла до редакції 08.10.2024

Стаття рекомендована до друку 09.11.2024

O.P. SHAITURO

DSc (Law), associate professor

Professor of the criminal law department

E-mail: opshaituro@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0614-0595>

V. N. Karazin Kharkiv National University
Kharkiv, 61022, Svobody Square, 4

H.S. RYBALKO

PHD, associate professor,

associate Professor of the criminal law department

E-mail: hrybalko@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9690-6082>

V. N. Karazin Kharkiv National University
Kharkiv, 61022, Svobody Square, 4

PROBLEMATIC ASPECTS OF ENGAGING AN EXPERT BY THE DEFENSE IN CRIMINAL PROCEEDINGS

ANNOTATION. *Introduction.* The procedural mechanism of engaging an expert in criminal proceedings by the defense is one of the means of protecting a person and collecting evidence. However, this mechanism remains imperfect, with a number of unresolved problems that become an obstacle to the implementation of the principle of equality of the parties to criminal proceedings in the engagement of experts in criminal proceedings.

Summary of the research results. The article attempts to summarize the existing views on the problems of engaging an expert in criminal proceedings by the defense. The author proposes to legislatively regulate the existing inaccuracies.

racies in the documentation of the procedure for engaging an expert in criminal proceedings. The article also proposes an approach to improving the procedure for engaging an expert by the defense on a contractual basis. The author provides recommendations on the procedure for taking samples for examination by the defense

Conclusions. Based on the results of the study, the author concludes that the equality of the parties to criminal proceedings declared by the legislator with regard to submission of evidence to the court and proving its convincing nature before it also includes the issue of engaging a criminal proceedings expert and the right of the defense to conduct an alternative examination. The analysis of the provisions of the current criminal procedure legislation in this part and the results of recent scientific research indicates that this principle of criminal proceedings has a number of shortcomings in its implementation in special rules of criminal procedure.

KEY WORDS: *criminal proceedings, mechanism for ensuring the rights of participants in criminal proceedings, specialized knowledge, forensic examination, advocate, evidence*

REFERENCES

1. Tsyhaniuk Y.V., Kravchuk O.V., Krushynskyi S.A. (2014). Procedural procedure for engaging an expert by the defense in criminal proceedings. *Criminalistics Bulletin*. 2014. № 2. p. 28-36. (In Ukrainian).
2. Criminal Procedure Code of Ukraine: Law of Ukraine of 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/ed20230824#Text>. (In Ukrainian).
3. Criminal Procedure Code of Ukraine. Scientific and practical commentary / [edited by V.G. Goncharenko, V.T. Nor, M.E. Shumilo] (2012). Kyiv: Justinian. 1224 p. (In Ukrainian).
4. Shcherbakovsky M.G., Shcherbakovskaya L.P. (2013). Adversarial principles of involving an expert in criminal proceedings of Ukraine. *Scientific notes of the V.I. Vernadsky Taurida National University. Series: Legal Sciences*. Vol. 26 (65). № 1. p. 326-331. (In Ukrainian).
5. On the Bar and Practice of Law: Law of Ukraine of 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>. (In Ukrainian).
6. Volobuiev A.F., Chuyko E.V. (2022). The right of independent engagement of an expert by the defense: reality or declaration. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series Law*. № 71. p. 309-314. (In Ukrainian).
7. Baulin O.V., Shevchuk V.M. (2017). Using the possibilities of examination by the parties to criminal proceedings during the proof at the stage of pre-trial investigation. *Criminalistics and forensic examination*. Issue 62. p. 100-108. (In Ukrainian).
8. Kaliuga K.V. (2013). To the problem of appointment of forensic examinations in the conditions of the new procedural legislation. *The Criminal Procedure Code of Ukraine: the first problems and achievements: a collection of materials of the round table* (Zaporizhzhia, November 20, 2013). Zaporizhzhia. p. 33 - 35. (In Ukrainian).
9. On forensic examination: Law of Ukraine of 25.02.1994 No. 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>. (In Ukrainian).
10. On the appointment and conduct of forensic examinations and expert studies: Instruction of the Ministry of Justice of Ukraine of 08.10.1998 No. 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (In Ukrainian).
11. Legkykh K.V. (2013). Obtaining by the defense for expert examination of samples in the materials of criminal proceedings. *Legal Journal of the National Academy of Internal Affairs*. № 2. p. 196 - 200. (In Ukrainian).
12. Avdeeva H.K. (2019). Problems of ensuring the effectiveness of legislation on forensic examination in Ukraine. *Efficiency of criminal legislation: doctrinal, legislative and law enforcement problems of its provision: materials of the international scientific and practical round table* (Kharkiv, May 17, 2019). Kharkiv. p. 5-8. (In Ukrainian).

The article was received by the editors 08.10.2024

The article is recommended for printing 09.11.2024